

Identitet og integration – i mødet mellem os og de andre

Når danskere og flygtninge/indvandrere taler om identitet og integration, springer det i øjnene, at individets position som etnisk dansk eller etnisk anden i Danmark har en afgørende betydning for individets identitetsdannelse. Endvidere kan det konstateres, at begreberne identitet og det at være integreret flyder sammen i vores italesættelser af dem, og dermed rejser et presserende spørgsmål: Hvor går grænsen mellem identitet og integration?

Af Beritt Ramsland

Denne artikel er baseret på fem interview med mentorer og fire interview med mentees i KVINFOs mentornetværk. KVINFOs mentornetværk er et prisbelønnet mentornetværk, der matcher kvinder med indvandrer- og flygtningebaggrund med ressourcestærke kvinder, der har et godt fodfæste i det danske samfund. Det kan konstateres, at individets samfundsmæssige position som enten etnisk dansk eller etnisk anden i Danmark, er afgørende for, hvordan individet italesætter og problematiserer identitet og integration. Der er en gennemgående tendens til, at mentorerne italesætter identitet i en binær struktur ud fra forholdet mellem *selvet* og *den anden*, mens menteesne italesætter og problematiserer deres identitet ud fra forholdet mellem individet og gruppen. Men før jeg vil gå i dybden med denne problemstilling, vil jeg først vende blikket mod de identitetskategorier, der spiller en rolle for informanterne.

I artiklen vil jeg først fortælle om de kønsdiskurser, der flourer i interviewene. Derefter vil jeg lave en udredning af, hvordan den etniske identitetskategori og individets position i samfundet spiller en afgørende rolle for individets identitet. Her vil jeg redegøre for mentorernes italesættelser af de etniske andre i Danmark, og menteesnes italesættelser af identitet ud fra deres dobbeltkulturelle tilknytning. Herefter vil jeg have fokus på, hvordan integration diskursiveres i interviewene som henholdsvis en monolog og en dialog, for tilsidst at slutte af med en opfordring til refleksion over forholdet mellem identitet og integration ud fra vores anvendelse af begreberne.

Kønnet træder i karakter

De klassiske identitetskategorier køn, etnicitet og klasse er til dato stadig de afgørende kategorier, som individet bruger i sin forståelse af sig selv og andre. I interviewene er det også disse tre kategorier, som dominerer billedet. I og med, at KVINFOs mentornetværk udelukkende er et netværk for kvinder, spiller kønnet i interviewene en afgørende rolle. Dette kommer til syne ved lokaliseringen af en klar diskursiv sondring mellem på den ene side individer med kvindeligt kropstegn og på den anden side individer med mandligt kropstegn. Denne sondring kan spores i henholdsvis diskursen om gigoloen og diskursen om kvindesagsforkæmperen.

Mænd er gigolos med forkerte motiver

I interviewene er der en gennemgående tendens til, at individer med mandligt kropstegn diskursiveres som gigolos, der kun er ude på at nedlægge kvinderne og dermed forstyrrer roen i netværket. I diskursen om gigoloen sker der en kobling mellem mandligt kropstegn, begærsretning og position i det seksuelle møde (Jf. Søndergaard, 1996: 91). Gigoloen diskursiveres som den aktive, handlende part i et heteroseksuelle møde.

Et eksempel på denne tendens kan ses i følgende citat, hvor en mentor spørges, om hun tror, at det har nogen betydning, at netværket kun er for kvinder. Hun udtaler:

Ja, det tror jeg faktisk, fra begge sider. Jeg har tænkt tanken. Jeg tror, det er legalt, mere legalt, for begge parter uanset nationalitet at mødes, når det kun er kvinder. Jeg er ikke en stor kvindesagsforkæmper og har aldrig været ude og stå med bare patter og sådan noget, overhovedet ikke, slet – slet ikke. Jeg er jo kommet med i slipstrømmen, og så har nogen banet vejen for mig. Så det er jo dejligt. Men jeg synes, at det, at vi kun er kvinder, det gør, at – jamen, altså, der er ikke nogen underliggende motiver for, at vi mødes, fordi jeg skal ikke hen i den gruppe, hvor der sidder en masse gigolos. Man skal hen og mødes med andre kvinder, og vi mødes kun med det her ene formål: at lære hinanden at kende på kryds og tværs af landegrænser, og det synes jeg er fedt, og jeg kunne forestille mig, at det kunne skabe en masse intriger og dit og dat, hvis der var mænd med i det. Jeg synes det er fint, så er der ikke nogen negative eller forkerte motiver for at melde sig (Ramsland, 2006: 65).

I citatet slås det fast, at det er positivt, at netværket kun er for kvinder. Her italesættes individer med mandligt kropstegn, som sagt som gigolos, der har underlæggende og forkerte motiver. Deres tilstedeværelse betragtes følgelig som et negativt og forstyrende element. Her er en overordnet heteroseksuel kode, og individer med mandligt kropstegn reduceres til rent og skært begær. Samtidig diskursiveres individer med mandligt kropstegn som de aktive og handlende i det formodede seksuelle møde. I diskursen om gigoloen sker der på den måde en kobling mellem kropstegn, begærsretning og position i det seksuelle møde.

De barbrystede kvindesagsforkæmpere

I det ovenstående citat kommer diskursen om kvindesagsforkæmperen også til syne. I modsætning til gigoloen italesættes den aktive og handlekraftige kvinde nedsættende, idet kvindesagsforkæmperen

bliver ækvivalent med en, der står med bare patter – en latterlig og meningsløs handling. Denne diskurs er i første omgang bemærkelsesværdig, idet den flourer i et feministisk netværk. I citatet udtaler informanten en taknemmelighed over at være kommet med i slipstrømmen, men tager samtidig klart afstand fra kategorien kvindesagsforkæmper. Dette sker da hun i citatet afviser sin deltagelse i de handlinger som kvindesagsforkæmperen udfører, og hun gentagne gange siger: "overhovedet ikke – slet, slet ikke" (Ramsland, 2006: 65). Kvindesagsforkæmperen bliver i citatet lig med at *være ude og stå med bare patter*, hvilket peger på noget, om end ikke direkte handlingsløst og passivt, så ihvertfald en meningsløs og latterlig handling. Diskursen om kvindesagsforkæmperen fastslås i et andet interview, hvor kvindesagsforkæmperen eller en, der problematiserer de samfundsmæssige uligheder i relation til kønnet, italesættes som en, der sidder og piver og dermed ikke bliver taget alvorligt (Jf. Ramsland, 2006: 66).

Den heteroseksuelle patriarkalske diskurs

Ser man på koblingspunkterne mellem diskursen om den virile gigolo og diskursen om den halvnøgne kvindesagsforkæmper, bliver det tydeligt, at de er underdiskurser i en overordnet diskurs, nemlig den heteroseksuelle, patriarkalske diskurs. I begge diskurser er individer med mandligt kropstegn ækvivalent med magt og aktivitet, mens individer med kvindeligt kropstegn står i opposition hertil og følgelig er ækvivalent med magtesløshed og passivitet. Som sagt er det gigoloen, der har slemme intentioner og dermed er aktiv i det heteroseksuelle møde. I den heteroseksuelle, patriarkalske diskurs tages den hetero-seksuelle orientering for givet samtidig med, at individer med mandligt kropstegn italesættes som aktive, handlende og dermed magtfulde, mens individer med kvindeligt kropstegn italesættes som passive og afmægtige. Her sker der en diskursiv afvisning af individer med kvindeligt kropstegn, der aktivt forsøger at få magt og at forbedre kvindernes position i samfundet.

Kvindesagsforkæmperen udgør en trussel mod det patriarkalske magtmonopol og mod individer med mandligt kropstegns samfundsposition og identitet. Ud fra den heteroseksuelle, patriarkalske diskurs kan man følgelig forstå den latterliggørende diskursivering af kvindesagsforkæmperen som barbrystede og pivede. Det er den dominerende diskurs' defensiv: et forsvar for den herskende gruppens identitet og samfundsposition.

Os og de andre: når etnicitet bliver afgørende

At sondre mellem *os* og *de andre* er en klassisk binær måde at tænke identitet på. Til tider er det kønnet, der skaber skellet mellem *os* og *de andre*, andre gange er det den etniske identitetskategori, der skiller vandene. I relation til den etniske kategori kan det konstateres, at individets samfundsmæssige position er afgørende for, hvordan identiteten italesættes. I interviewene med mentorerne diskursiveres den etniske kategori ud fra

forholdet mellem *selvet* og *den anden*. Der er *danskerne*, og der er *de etniske andre*. Til forskel herfra italesættes og problematiseres identitet hos menteesne, grundet deres dobbeltkulturelle tilknytning, ud fra forholdet mellem individet og gruppen, dvs. ud fra deres positioner i flere forskellige grupper.

Konstateringen af de to positioner, hvorudfra identitet italesættes, har jeg valgt at definere som henholdsvis *identitetsbegrebets udspændthed*, og *identitetsbegrebets dobbelthed*. *Identitetsbegrebets udspændthed* peger på forholdet mellem individet og gruppen. En udspændthed, der rummer både det enkelte individs specifikke karakteristika, de kendetegn, hvorved individet er forskelligt fra andre, det vil sige individets personlige identitet. Og samtidig betegner udspændtheden det, som individet har til fælles med andre, og som danner grundlaget for individets gruppeidentitet. (Trolle *et al.*, 2002: 16). *Identitetsbegrebets dobbelthed* betegner forholdet mellem *selvet* og *den anden*: en dikotomisk struktur i identitetsdannelsen, hvor der sondres mellem det identiske og det ikke identiske. *Identitetsbegrebets dobbelthed* understreger det faktum, at der i enhver identitetsdannelse sker en samtidig inklusion og eksklusion, hvilket ofte medfører en positiv og negativ indholdsbestemmelse (Jørgensen & Philips, 1999: 181). Det er, som vi skal se i det følgende, *identitetsbegrebets dobbelthed*, som kommer i spil hos mentorerne i KVINFOs mentornetværk.

Den utroværdige fremmede

Italesættelser af identiteten ud fra forholdet mellem *selvet* og *den anden* resulterer ofte i en negativ indholdsbestemmelse af *den anden*. Man kan alligevel spore både en positiv og en negativ diskursivering af *den anden* i interviewene med mentorerne. Vender vi først blikket mod den negative indholdsudfyldning af *den anden*, bestemmes *den anden* ud fra en værdiladet, binær struktur. Her tager *selvet* patent på det positive, og *den anden* bliver dermed bestemt og begrænset af en egocentrisk interesse hos *selvet*, der søger at identificere sig med og lægge beslag på det positive. I følgende citat fortæller en mentor om sin mentees håndtering af en jobsamtale:

Især var hun nervøs for, hun overvejede skal jeg svare ærligt på det her, eller skal jeg ikke svare ærligt, skal jeg svare sådan jeg tror, de mener, jeg skal svare for at få jobbet, eller skal jeg svare ærligt? Og jeg tror egentligt ikke nogen dansker vil tænke videre over det. De vil måske straks sige, nu skal jeg svare ærligt, fordi det vil være bedst for en selv og arbejdsgiveren. Men hun har virkelig mange overvejelser om, hvorvidt hun måske skal svare strategisk. (Ramsland, 2006: 33).

I citatet kan man se, at den etniske anden sættes i direkte opposition til danskeren. *Den anden* bliver her lig med uærlig, strategisk, kort sagt: utroværdig, mens danskeren i modsætning hertil bliver lig med ærlighed. I et andet interview kommer denne negative, relationelle italesættelse af *den anden* til udtryk i en indirekte diskurs. En mentor siger: "Jamen man får ideen om, at hvis det ikke er dansk, så er det tvivlsomt" (Ramsland,

2006: 33). Det danske bliver hermed målestok for vurdering, mens det ikke-danske bliver ligestillet med det tvivlsomme. Denne værdiladedede, oppositionelle indholdsbestemmelse af *selvet* og *den anden* har jeg valgt at definere som *den egocentriske relationelle identitetsmekanisme*. Mekanismen understreger konstateringen af, at når *den anden* defineres som opposition til *selvet*, vil denne definition uanset indhold være bestemt og begrænset af en egocentrisk interesse hos *selvet*. *Selvet* vil søge at identificere sig med og lægge beslag på det positive. I interviewene kommer der dog også en anden diskurs om *den etniske anden* til syne. Som vi skal se i det følgende, bliver *den etniske anden* også positivt italesat, idet tilstedeværelsen af forskellige etniske grupper i Danmark anses som en berigelse for individet og samfundet.

Den fremmede som et spejl for selvet

At der i Danmark er mange forskellige etniske grupper italesættes også i interviewene som en berigelse for individet. Individet med anden etnisk baggrund end dansk bliver et positivt supplement til individet, idet de kan fungere som et spejl for *selvet* – et redskab for selvrefleksion. I det følgende citat fortæller en mentor, hvad nærværet af den etniske anden gør ved hendes liv og verden.

Det er det der med at se, livet tre skridt fra livet, havde jeg nær sagt. Altså, se livet hvordan er det vi indretter vores samfund, hvordan er det vi gebærder os over for vores børn, hvordan er det, vores politiske system ser ud. Og det der kan jeg godt li ... og se livet, set fra en udlændings side, så det er meget sådan jeg bruger det. Det er også derfor jeg har forbindelse til folk og fæ, fordi det er så interessant at se hvordan de opfatter os, og vi tror fanne vi er nogen fandens karle, ikke? Det synes jeg ikke altid, vi er. Og det er enormt fedt hele tiden at blive konfronteret på en eller anden måde, med vores måde at gøre tingene på. (Ramsland, 2006: 37).

Via *den andens* blik konfronteres individet med, hvordan det lever, handler og indretter samfundet. Den anden bruges og bliver et konkret redskab for konstrueringen af *selvets* selvforståelse og identitet. *Den andens* nærvær skaber en horisontudvidelse, *selvet* sættes i perspektiv, og individet kan via *den andens* blik spejle sig og forholde sig reflektivt til sig selv. *Den etniske anden* bliver dermed et positivt bidrag til *selvet* og fungerer som et redskab til selvrefleksion. Således hjælper *den andens* blik til, at individet kan skabe sin identitet gennem en selvanalytisk rekonstruktion af *selvet*.

Man er ikke dansk i Danmark, men man er heller ikke bulgarer i Bulgarien

Hos menteesne er der en grundlæggende forestilling om, at identiteten, grundet den dobbeltkulturelle tilknytning, er kompleks. Denne kompleksitet medfører, at de etniske minoritetskvinder, til forskel fra mentorerne, italesætter og problematiserer deres identitet ud fra *identitetsbegrebets udspændthed*, dvs. gennem forholdet mellem individet og gruppen.

Altså for det meste jeg føler mig mere dansk, når jeg rejser ned

til Bulgarien, Der kan jeg godt mærke, at jeg har ændret mig meget. Det er faktisk lidt skidt, fordi man er ikke dansk i Danmark, men man er heller ikke bulgarer i Bulgarien. Og så står man der og forstår ikke hvad sker der. Og det er svært. Fordi man er ikke - man føler sådan, at man hører ikke til nogen steder. Man er ikke dansker i Danmark, man er heller ikke bulgarer, fordi altså jeg gør nogle ting, som ikke er normalt dernede, og jeg begynder at tænke lidt anderledes. (Ramsland, 2006: 44).

I dette citat bliver den dobbelt kulturelle tilknytning og individets komplekse identitet negativt konnoteret, idet individet aldrig vil kunne opfylde kravet om korrekt handling, og dermed aldrig opnå adgang til den etniske identitetskategori, hverken den bulgarske eller den danske. Således suspenderer den ene nationale/etniske identitet den anden og kommer til at stå i konflikt med hinanden. Den dobbeltkulturelle tilknytning medfører en ufuldkommen identitet, som igen medfører en identitetsmæssig hjemløshed – man hører ikke til noget sted. Denne identitetsmæssige hjemløshed forankres i citatet i tanker og handling: "Jeg gør nogle ting som ikke er normale dernede, og jeg begynder at tænke lidt anderledes" (Ramsland, 2006: 44). Individet handler og tænker kulturelt forkert, uanset hvor det er, hvilket betyder, at hjemløsheden er konstant.

Når praksis tager patent på identiteten

Den identitetsproblematik, som udspiller sig i feltet mellem individet og gruppen kommer til udtryk i forskellige fortællinger om, hvad der sker, når individet ikke agerer som den pågældende gruppe ønsker. I det følgende citat fortæller en mentee om en oplevelse, hun har haft, da hun var hjemme på besøg i Bulgarien:

Jeg siger, jamen jeg kan ikke tåle det mere, og så begynder de at grine, fordi jeg kunne drikke 3 liter om dagen, stærk kaffe før, men det kan jeg ikke mere. Altså det er simpelthen, fordi jeg har ændret min livsstil mere eller mindre. Og når jeg siger, det kan jeg ikke. Og så siger de, hvorfor kan du ikke? Er du ikke bulgarer eller hvad? Så siger jeg, det har ikke noget med det at gøre, altså. Og så føler man sig lidt dårlig, fordi jeg kan ikke forklare det, men man hører ikke til nogen steder. Og det er svært at indrømme for sig selv. Det sjoveste her, når man skal spise noget, danskerne ikke er vant til og aldrig har set. Så det er det samme, åh, hvor er det mærkeligt, du spiser sådan noget, og det bliver den samme reaktion man får, altså begge steder man er mærkelig, så det er bare argh .... (Ramsland, 2006: 45).

Menteen fortæller her om de andres – bulgarernes – reaktion på hendes afvisning af at drikke den stærke kaffe. Denne afvisning bliver lig med en fraskrivelse af hele den bulgarske kultur og dermed en udelukkelse fra dette gruppefællesskab og den dertil hørende etniske identitet. Kaffen bliver her omdrejningspunkt for kulturel praksis og den etniske identitet. Hvis kaffen drikkes, optages individet i gruppefællesskabet. Drikkes kaffen ikke, ekskluderes individet fra gruppefællesskabet og fra gruppens etniske identitet. Fællesskabet eller gruppen opstiller her de kulturelle handlinger som grundlaget for identiteten. Som der siges i et af interviewene: "Kan du ikke li stærk kaffe? Er du ikke Bulgarer eller hvad?" (Ramsland, 2006: 45). De

kulturelle praksisfællesskaber bekræfter symbolsk identiteten, og dermed spiller identiteten en betydningsfuld rolle i praksisfællesskaberne. Den identitetsmæssige hjemløshed, der kommer til syne i diskursen om den ufuldkomne identitet er således en konsekvens af, at individet ikke udøver de kulturelt korrekte handlinger i den pågældende gruppe. At drikke den stærke kaffe er lig udøvelsen af kultur og bliver selve adgangskriteriet for individets medlemskab i gruppeidentiteten.

Selv om praksis tager patent på identiteten, er det gruppeidentiteten, som individet ønsker del i, og det er identiteten, som gruppen forhandler med. At identiteten er baseret på udførelsen af kulturelt korrekte handlinger og dermed delagtighed i gruppeidentiteten medfører, at individet med anden etnisk baggrund end dansk i Danmark, grundet deres dobbeltkulturelle tilknytning, har en kompleks identitet. Som vi skal se i det følgende, er der alligevel en moddiskurs, hvor den dobbeltkulturelle tilknytning italesættes positivt.

En positiv kombination af flere kulturer

Den dobbeltkulturelle tilknytning bliver ikke kun italesat som problematisk. Hos nogle af informanterne italesættes den dobbeltkulturelle tilknytning som en berigelse for individet, idet individet får en kombineret identitet. Den blandede identitet anses her, i diskursen om den kombinerede identitet, som positiv, da individet frit kan vælge og vrage mellem de kulturelle tilbud. Her er individet herre i eget hus og anser ikke gruppen og dens praksisfællesskaber for styrende for identiteten. En mentee siger således

Det er svært, fordi jeg har boet i Danmark ikke så lang tid. Og jeg kender ikke så meget om den danske kultur, men jeg vil gerne kende, lære den kultur at kende. Jeg ved ikke hvordan, men jeg håber at blive klogere mellem de to kulturer, for jeg har min egen kulturbaggrund. Og skal ligesom genopdrages i den nye kultur, så jeg kan lære mange nye ting, jeg kan kombinere de to kulturers positive sider. (Ramsland, 2006: 43).

Kulturer italesættes som et blandingsprodukt, hvor individet selv kan kombinere de respektive kulturers positive sider. Her resulterer den dobbeltkulturelle tilknytning i en uproblematisk blandingsidentitet. Komplexiteten sættes i et positivt lys, da identiteten skabes ved en blanding af de forskellige kulturer og den dobbeltkulturelle tilknytning italesættes som en berigelse snarere end årsag til fortvivlelse. Som vi skal se i det følgende, bunder den henholdsvis negative og den positive diskursivering af den komplekse identitet i placeringen af magten hos henholdsvis gruppen eller individet.

Magtens betydning for individets identitetsdannelse

Placeringen af den konstituerende magt hos gruppen eller individet samt forholdet mellem praksis og identitet er afgørende for, hvordan identitets-kategorierne og identitetsmekanismerne diskursiveres og udfoldes i det sociale rum.

Når identiteten italesættes som ufuldstændig, grunder det i en overbevisning om, at den konstituerende magt er placeret i gruppen. Individet forstås ud fra dette perspektiv som værende uden indflydelse på udformningen af gruppens praksis og identitet. Individet har valget mellem deltagelse eller ikke-deltagelse i praksisfællesskaber og den medfølgende gruppeidentitet. Medlemskab i gruppen er baseret på de praksisser, som gruppen udskriver som kulturelle handlinger og etniske identitetsbærere. Individets muligheder er dermed begrænsede, idet det ikke frit kan vælge og blande de kulturelle tilbud. Som følge heraf bliver individets dobbeltkulturelle tilknytning og dets komplekse identitet problematisk og negativt konnoteret. I modsætning hertil bliver den komplekse identitet positivt konnoteret, når man ser den dobbeltkulturelle tilknytning som en berigelse, hvor individet besidder den konstituerende magt for praksis og identitet og dermed selv står for den selektive udvælgelse af de forskellige kulturelle tilbud. Her er det individet der bestemmer og besidder den konstituerende magt for praksis og identitet. Identitet italesættes ud fra faste og uforanderlige rammer, som gruppen udstikker i det sociale rum, når den dobbeltkulturelle tilknytning er negativt konnoteret. I modsætning hertil italesættes identiteten som foranderlig og modellerbar når det er individet, der tildeles den konstituerende magt. Her kan individet selv skabe ændringer i det sociale rum.

Man kan hermed konkludere, at diskursiveringen af den konstituerende magt som lokaliseret hos individet eller hos gruppen har stor betydning for diskursiveringen af *selvet*, dets muligheder i det sociale rum og dets identitet. I det følgende vil jeg vende blikket fra begrebet identitet til begrebet integration og se på hvilke integrationsdiskurser, der kommer til syne i interviewene.

Den monologiske og den dialogiske integration

Integration er et andet begreb, som spiller en stor rolle for individets selvforståelse og placering i samfundet. Der kan lokaliseres to integrationsdiskurser i interviewene. I den ene diskurs italesættes integration som en monologisk proces, mens integration i den anden diskurs italesættes som en dialogisk proces.

Hvis man tænker det på den anden måde, så forestiller man sig jo også, at danskhed er sådan en firkantet kasse, som man bare skal blive det samme som, og så er man integreret. Og jeg vil egentlig tænke det lidt mere dynamisk, som noget der foregår hele tiden. (Ramsland, 2006: 53).

Her får vi en sondring mellem på den ene side en diskurs, hvor integration bliver ækvivalent med danskhed, som sidestilles med en firkantet kasse, dvs. noget statisk og allerede bestemt. Det er diskursen om den monologiske integration. Her italesættes integration som en ensrettet proces for de etniske andre i Danmark. Og på den anden side er der en diskurs, hvor integration bliver ækvivalent med noget dynamisk og kontinuerligt. Dette er diskursen om den dialogiske

integration, hvor integration italesættes som en gensidig kontinuerlig proces for både etniske danskere og etniske andre i Danmark. Diskursivering af den monologiske og dialogiske integration kommer blandt andet til udtryk i følgende citat:

Altså man tror integration er en monolog, man vil ikke have integration i Danmark, man vil have assimilering. Bliv som os eller skrid, man kan ikke sige det højt, fordi det er sådan lidt, det er sgu lidt oldnordisk at sige det, så man bliver ved med at insistere på en integration, hvor du kræver, at modparten laver sig om, og selvom de skulle ønske at lave sig om, så kan man ikke. (Ramsland, 2006: 53).

Her diskursiveres integration i en indirekte diskurs, som en envejsproces, hvor man kræver, at de etniske andre skal lave om på sig selv og gøre tingene på den danske måde. Igen er der sammenfald mellem praksis og identitet, og samtidig bliver det her tydeligt, at identitets- og integrationsbegrebet bliver sværere at holde adskilt, idet integration bliver ækvivalent med det at være dansk. Denne problematik vil jeg vende tilbage til i det afsluttende afsnit, men før jeg når så langt vil jeg se på diskursen om den dialogiske integration.

Integration som en dialektisk proces

Ud over diskursen om den monologiske integration er der som nævnt en svag moddiskurs, hvor integration italesættes som en dialektisk og dynamisk proces. Diskursen om den dialogiske integration kommer til udtryk i følgende citat, hvor en mentor italesætter integration som en dialektisk og dynamisk proces, hvor både den etniske dansker og den etniske anden skal integreres i hinandens kulturer:

At man må godt blande hinandens kulturer i højere grad ind i hinanden, vil jeg synes var den bedste form for integration. Så det ikke bliver sådan, man påtager sig værdier, men – hvad kan man sige – bidrage, ikke økonomisk med noget, men sådan mere kulturelt. (Ramsland, 2006: 59).

I citatet italesættes den dialogiske integration, og integration bliver her lig med en blanding af forskellige kulturer. I modsætning hertil siges det indirekte, at i diskursen om den monologiske integration skal den etniske anden i Danmark påtage sig danske værdier. Det vil sige, at der i diskursen om den monologiske integration er tale om en form for danskificering eller assimilering. I interviewet spørges en (etnisk dansk) mentor lidt kontroversielt, om hun anser sig selv som integreret i Danmark, hun svarer:

Jeg synes jo egentlig, at der mangler den der dimension for at kunne sige, at jeg er fuldt ud dansker, hvis man kan sige det, fordi Danmark ikke kun er den bedre middelklasse, men det også er alt muligt andet. (Ramsland, 2006: 48).

Spørgsmålet går på, hvorvidt mentorerne anser sig selv for integreret i Danmark, og mentorerne svarer, at der mangler noget for at kunne betegne sig selv som fuldt ud dansker. Pointen begrundes i et klassebegreb, som betyder, at integrationsbegrebet udvides til også at

berøre andre kategorier end den etniske identitetskategori. Trækker man kanterne op, kan man sige, at i citatet bliver integration ækvivalent med det at være dansk, idet hun siger at hun mangler en dimension for, at kunne sige, at hun er fuldt ud dansker. At sætte det at være integreret lig med det at være dansk er et gennemgående træk i interviewene. Spørgsmålet, der rejser sig, er, hvor går grænsen mellem identitet og integration i vores anvendelse af begreberne? Når vi taler om integration i Danmark, sætter vi så social lighed lig med kulturel enshed?

Social lighed kontra kulturel enshed

I interviewene er der en gennemgående tendens til – både hos mentorer og mentees – at dansk identitet, og det at være integreret i Danmark italesættes synonymt med hinanden. Dette blev klart i ovenstående redegørelse for integrationsdiskurser, hvor begreberne identitet og integration flyder sammen og bliver slørede og u håndgribelige. Denne problematik er tydeligst i diskursen om den monologiske integration, hvor det at være integreret i Danmark er ækvivalent med det at være dansk. Som der siges: "Bliv som os eller skrid" (Ramsland, 2006: 53). Ligeledes kan problematikken spores i et tidligere nævnt citat, hvor integration italesættes som en firkantet kasse, som individet skal passe ind i, og når individet passer ind i kassen, er det dansk. Hermed sættes der lighedstegn mellem det at være integreret i Danmark og det at være dansk. Diskursen om den monologiske integration peger således på en form for danskificering (assimilering) af den etniske anden i Danmark. Her sker der en ureflektet sammenblanding i indholdsbestemmelsen af begreberne identitet og integration, hvor kulturel og identitetsmæssig enshed bliver ækvivalent med social og samfundsmæssig lighed og omvendt.

Spørgsmålet er hvilke konsekvenser denne slørede og ofte ureflekterede brug af begreberne får for integrationen i Danmark. Skellet mellem social lighed, det vil sige mellem lige muligheder i samfundet på den ene side, og kulturel og identitetsmæssig enshed, altså kravet om ens praksis og identitet på den anden side, er afgørende for, at man kan leve i et multikulturelt samfund i fremtiden. Kun ved en klar sondring mellem lighed og enshed sikres individets personlige rettigheder samtidig med, at der skabes plads til og accept af alle grupper i samfundet. Så længe begreberne identitet og integration flyder sammen, er der en risiko for, at de forveksles og sættes lig hinanden. Denne sammensmeltning af begreberne kan stå som en usynlig og dermed ubrydelig barriere for integrationen i Danmark.

Jo mere ens vores anvendelse af begreberne identitet og integration er, desto mere åbnes der for, at integration kan transformeres til assimilation. Det vil sige, at samfundsmæssig lighed bliver ækvivalent med identitetsmæssig enshed, hvorved der kun er plads til *os* og ikke til *de andre*. Med assimilering følger undertrykkelse af de marginaliserede grupper, idet der på overfladen anerkendes social lighed, mens denne lighed bliver

ødelagt af et underliggende krav om kulturel ensshed. Fordringen er her en bevidsthed omkring forholdet mellem identitet og integration, som kan mindske risikoen for, at minoritetsgrupper afkræves identitetsmæssig ensshed i stedet for at få tilbudt samfundsmæssig lighed og som følge heraf kan miste muligheden for integration i det danske samfund. De spørgsmål, som jeg gerne vil rejse i artiklen her og forhåbentligt få borgere i Danmark såvel som politikerne i Danmark til at reflektere over er: Hvad er dansk identitet, og hvad er integration i Danmark? Hvilke identitetsmæssige forskelle er der plads til i det gældende integrationsbegreb i Danmark? Hvor går grænsen mellem identitet og integration?

Beritt Ramsland er cand.mag i Idéhistorie og Køn, Kommunikation og Kultur og konsulent hos Marselisborg – Center for Beskæftigelse, Kompetence og Viden.

Litteratur

Jørgensen, M.W. & Philips, L. (1999): *Diskursanalyse som teori og metode*, Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.

Ramsland, B. (2006): *Identitet og integration, i mødet mellem os og de andre*. Upubliceret speciale. Kopi findes på sekretariatet for Afdeling for Idéhistorie, Institut for Filosofi og Idéhistorie, Aarhus Universitet.

Søndergaard, D.M (2000): *Tegnet på kroppen*, København: Museum Tusulanums Forlag.

Trolle, A.L. et.al (2002): *... herfra min verden går – Dansk identitet i fortid, nutid og fremtid*. Sammenslutningen af lokalarkiver, Vejle.